

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน

Student Affairs Risk Management Model

กัลยรัตน์ หล่อมณีนพรัตน์¹ และ เพ็ญจันทร์ โกญจนาท²

¹วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต, kanlayarat@rsu.ac.th

²วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, peangchan.c@rsu.ac.th

*Correspondence Author: peangchan.c@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกรอบการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพที่อิงจากการทบทวนวรรณกรรม ใช้แผ่นลงรหัส (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบเนื้อหา จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 2) การระบุและการวิเคราะห์ความเสี่ยง 3) การประเมินความเสี่ยง 4) การตอบสนองหรือจัดการความเสี่ยง 5) การสื่อสารแผนบริหารความเสี่ยง และ 6) การติดตามประเมินผลและทบทวนแผนการบริหารความเสี่ยง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการบริหารความเสี่ยงด้านกิจการนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ โดยควรมอบหมายหรือแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนทั้งในรูปคณะกรรมการและบุคคล เพื่อประโยชน์สำหรับการปรับปรุงพัฒนางานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, งานกิจการนักเรียน, การวิจัยเชิงคุณภาพ, การวิเคราะห์เนื้อหา

ABSTRACT

This qualitative research aims to study the risk management model of student affairs. This research uses a qualitative content analysis framework based on a literature review, and use the coding sheet as a tool for collecting information according to the content framework. Then, develop a risk management model for student affairs. The results of the research found that the risk management model for student affairs consists of 6 steps: 1) setting risk management objectives, 2) identifying and analyzing risks, 3) evaluating risks, 4) responding or Risk management, 5) communicating the risk management plan, and 6) monitoring, evaluating, and reviewing the risk management plan. Educational institution administrators are important people in driving operations and risk management in student affairs to achieve objectives and efficiency. It should assign or appoint someone responsible for risk management in student affairs, both in the form of committees and individuals, for the benefit of improving and developing student affairs of educational institutions.

Keywords: Risk Management, Student Affairs, Qualitative Research, Content Analysis

1. บทนำ

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นเครื่องมือทางการบริหารที่ใช้ในภาครัฐกิจเอกชนมานานแล้ว ได้เข้ามามีบทบาทในวงราชการและการศึกษาไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้ออกพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 9 (1) กำหนดว่า ก่อนจะดำเนินการตามภารกิจใด ส่วนราชการต้องจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีไว้เป็นการล่วงหน้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546) โดยในคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีดังกล่าว นั้นมีตัวชี้วัดด้านการบริหารความเสี่ยงอยู่ด้วย ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ฯ ฉบับดังกล่าว รวมถึงระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วย การกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่ออกก่อนหน้า เพื่อให้สถานศึกษาทุกระดับ ทุกแห่งจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงและระบบการควบคุมภายใน รวมทั้งมีการติดตามประเมินผล โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษา และเป้าหมายตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของต้นสังกัดเป็นสำคัญ (พระใบฎีกา วิรัชช ไชยบุญ, 2565)

การจัดการศึกษาเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Educated Persons) เพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการศึกษาที่ดีต้องสนองตอบต่อระบบสังคม ต้องมีการจัดการเชิงคุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่งต้องใช้ความพยายามและทำได้ค่อนข้างยาก บ่อยครั้งที่มักเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยมิได้คาดคิด จนก่อให้เกิดความสูญเสีย ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องป้องกันความไม่แน่นอนหรือโอกาสที่อาจนำไปสู่ความเสียหายและลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะในงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพเยาวชนของชาติ ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนใจการศึกษากิจการการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานกิจการนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กรอบวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพที่อิงจากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้แผ่นลงรหัส (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบเนื้อหา จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 ความเสี่ยง (Risk) และการบริหารความเสี่ยง (Risk Management)

ความเสี่ยง คือ เหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน หรืออาจไม่เกิดขึ้นก็ได้ แต่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อ สร้างความสูญเสีย หรือสร้างความเสียหาย ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน หรือก่อให้เกิดความล้มเหลว หรือลดโอกาสที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร ตามที่กำหนดไว้ ทั้งในระดับองค์กร และหน่วยงาน

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) คือ กระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อการคาดการณ์และลดความสูญเสีย หรือความเสียหายของความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นแก่องค์กร ให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ ประเมินได้ และควบคุมได้ โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ ตารางที่ 1 แสดงแนวคิดและความหมายของการบริหารความเสี่ยงจากการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวคิดและความหมายของการบริหารความเสี่ยง

	ความหมายของการบริหารความเสี่ยง
นฤมล สอาดโคม (2550)	“ความหมายของการบริหารความเสี่ยงอย่างกว้าง คือ วิธีการบริหารจัดการที่เป็นไปเพื่อการคาดการณ์และลดผลเสียของความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นแก่องค์กร ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น”
เมธา สุวรรณสาร (2552)	“การบริหารความเสี่ยง คือกระบวนการที่กำหนดขึ้น โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการขององค์กร เป็นกระบวนการทำความรู้จักกับความเสี่ยงที่มีอยู่ในองค์กร บริหารจัดการให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ ซึ่งจะช่วยให้มีความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าองค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้”
กัลยรัตน์ หล่อมณีพรรัตน์ (2552)	“การบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการของความพยายามในการสร้างกลไก เครื่องมือ และ/หรือระบบงานที่จะสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน สามารถเข้าใจและประเมินเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มี ตลอดจนสามารถกำหนดวิธีควบคุมและจัดการความเสี่ยงภายใต้กรอบความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการที่กำหนดและยอมรับร่วมกัน”

นอกจากนี้ ได้มีการกำหนดประเภทของความเสี่ยง (Risk Category) ออกเป็นหลายลักษณะ ได้แก่

ธร สุนทรายุทธ (2550) กล่าวว่า ความเสี่ยงมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับสภาพขององค์กรนั้นๆ ว่ามีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไร โดยได้แบ่งความเสี่ยงออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ความเสี่ยงโดยทั่วไป (General Categories of Risk) เป็นการมองความเสี่ยงในภาพรวมขององค์กรนั้นๆ ได้แก่ ความเสี่ยงที่เกิดจากขนาดขององค์กร ความเสี่ยงที่เกิดจากคุณภาพของระบบควบคุมภายใน ความเสี่ยงที่เกิดจากอัตราการเติบโตขององค์กร ความเสี่ยงที่เกิดจากการทุจริตทางการบริหาร ความเสี่ยงที่เกิดจากบุคลากรขาดคุณภาพ ความเสี่ยงที่เกิดจากผลการปฏิบัติงานไม่ดี

2) ความเสี่ยงโดยเฉพาะพื้นที่ (Specific Risk Areas) เป็นการพิจารณาลักษณะความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะโครงสร้างองค์กร ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ความเสี่ยงด้านการบริหารการเงิน ความเสี่ยงด้านการบริหารสินทรัพย์ และความเสี่ยงด้านการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการ

เช่นเดียวกับ ประเสริฐ อัครประดมพงศ์ (2563) ที่กล่าวว่า การจำแนกประเภทของความเสี่ยงขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรและประโยชน์ที่ต้องการนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร โดยทั่วไปนิยมจำแนกความเสี่ยงออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1) ความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร (Strategic Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบรรลุวิสัยทัศน์เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ขององค์กร ส่วนงาน หรือหน่วยงาน ทำให้บั่นทอนความสำเร็จหรือไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน/ปฏิบัติการ (Operational Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อการทำงานตามภารกิจงานประจำขององค์กร ทำให้เกิดความผิดพลาด บกพร่อง ดัดจริต หักฉ้อโกง ค่าใช้จ่าย สูญเสีย/เสียหาย หรือไม่สามารถดำเนินการต่อได้

3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อการเงิน และฐานะทางการเงินขององค์กร โดยส่วนใหญ่ เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ การเงิน การบัญชีที่มีความผิดพลาด คลาดเคลื่อน ขาดประสิทธิภาพ และไม่ทันต่อสถานการณ์

4) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อการทำงานตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงมาตรฐานการดำเนินงาน จรรยาบรรณ ความคาดหวังของ สังคมและสาธารณชน และประเด็นธรรมาภิบาลต่าง ๆ

5) ความเสี่ยงด้านชื่อเสียง (Reputation Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง บั่นทอน ต่อชื่อเสียง และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

6) ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยจากอันตรายและภัยพิบัติ (Hazard and Disaster Risk) เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในสุขภาพร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน

กระบวนการหรือขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง ได้มีการสรุปขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงอย่างกว้างๆ ดังนี้
นฤมล สอาดโณม (2550) สรุป 5 ขั้นตอนของการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย

1) การวางแผนและวัตถุประสงค์ของงานบริหารความเสี่ยง โดยมีการมอบหมายหรือแต่งตั้งผู้บริหาร และทีมงานรับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงขององค์กร

2) การระบุความเสี่ยงขององค์กร เป็นการระบุความเสี่ยงที่องค์กรเผชิญ ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากสำหรับการบริหารความเสี่ยงขององค์กร เพราะหากการระบุความเสี่ยงไม่ได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน ความเสี่ยงที่ไม่ปรากฏในขั้นตอนนี้จะกลายเป็นความเสี่ยงที่เหลืออยู่กับองค์กร โดยไม่ได้นำมาวางแผนบริหารจัดการใด ๆ อาจนำมาซึ่งความสูญเสียอย่างมหาศาลให้กับองค์กรได้

3) การประเมินความเสี่ยงขององค์กร เป็นการประเมินผลกระทบของความเสี่ยงต่อองค์กร โดยจะพิจารณาจากความถี่ในการเกิดความเสี่ยง และความรุนแรงของความสูญเสีย

4) การสร้างแผนภูมิความเสี่ยง เป็นการสร้างแผนภูมิความเสี่ยง เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรเห็นภาพรวมว่า ความเสี่ยงมีการกระจายตัวตามความเสี่ยงและความรุนแรงอย่างไร

5) การวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม โดยจะจัดการกับความเสี่ยงที่มีขนาดความสูญเสียที่ต้องเผชิญสูง ๆ ก่อน

โรงเรียนถือว่าเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ใช้แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงตามประกาศของกระทรวงการคลัง ว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2562 เป็นกรอบในการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งกำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ ไว้ดังนี้ (กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง, 2562)

1) หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อให้มีความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหน่วยงาน ว่าหน่วยงานได้ดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม

2) ฝ่ายบริหารของหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงภายในองค์กร อย่างน้อยประกอบด้วย การมอบหมายผู้รับผิดชอบเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง การกำหนดวัฒนธรรมของหน่วยงานของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการความเสี่ยง รวมถึงการบริหารทรัพยากรบุคคล

3) หน่วยงานของรัฐต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม รวมถึงมีการสื่อสารการบริหารจัดการความเสี่ยงของวัตถุประสงค์ด้านต่างๆ ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

4) การบริหารจัดการความเสี่ยงต้องดำเนินการ ในทุกระดับของหน่วยงานของรัฐ

5) การบริหารจัดการความเสี่ยง อย่างน้อยต้องประกอบด้วย การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง และการตอบสนองความเสี่ยง

6) หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างน้อยปีละครั้ง และต้องมีการสื่อสารแผนบริหารจัดการความเสี่ยงกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

7) หน่วยงานของรัฐต้องมีการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการความเสี่ยง และทบทวนแผนบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ

8) หน่วยงานของรัฐต้องมีการรายงานการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

9) หน่วยงานของรัฐสามารถพิจารณานำเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ประยุกต์ใช้กับหน่วยงาน เพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยนี้สามารถสรุปขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงาน โดยเฉพาะในโรงเรียน ได้ดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง

2) การระบุและการวิเคราะห์ความเสี่ยง

3) การประเมินความเสี่ยง

4) การตอบสนองหรือจัดการความเสี่ยง

5) การสื่อสารแผนบริหารความเสี่ยง

6) การติดตามประเมินผลและทบทวนแผนการบริหารความเสี่ยง

4.2 งานกิจการนักเรียน (Student Affairs)

งานกิจการนักเรียนนับเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญของสถานศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์จึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานกิจการนักเรียน โดยสนับสนุนและคัดสรรกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน จนสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน รวมถึงขัดเกลาความประพฤติของนักเรียนให้ตั้งอยู่ในความดีงามตามควรแก่วัย โดยการอบรมสั่งสอนพัฒนาจิตใจนักเรียนควบคู่กันไปพร้อมกัน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 กำหนดว่า การบริหารงานในโรงเรียนมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป โดยแต่ละด้านจะมีงานย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่หลายงาน สำหรับงานกิจการนักเรียนถูกจัดเป็นงานหนึ่งในการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

ความหมายของงานกิจการนักเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน สรุปได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความหมายของงานกิจการนักเรียน

	ความหมายของงานกิจการนักเรียน
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	เป็นงานที่พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งวิชาการและวิชาชีพ มีสติปัญญา มีทักษะทางสังคม มีอารมณ์มั่นคง มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ เป็นงานที่นอกเหนือจากที่นักเรียนจะได้รับตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่สถานศึกษาจัดขึ้น
จันจิรา แก้วหาญ (2557)	งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่นอกเหนือจากงานสอน ที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นงานที่จะช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการเข้าสังคม และการเข้ากลุ่มกับเพื่อน ให้นักเรียนกล้าแสดงออกและกล้าเสนอความคิดเห็น
ณัฐฐธณานนท์ ชำมสาม (2564)	งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามวัย เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีทักษะชีวิตในการแก้ปัญหา และสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

จะเห็นได้ว่า งานกิจการนักเรียนเป็นภาระงานที่สำคัญของสถานศึกษา เพราะจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์นอกห้องเรียนให้แก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียน ได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตน ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เพื่อเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศชาติ มีผู้อธิบายถึงความสำคัญของงานกิจการนักเรียน ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) อธิบายถึงความสำคัญของงานกิจการนักเรียน ไว้ว่า

- 1) สถานศึกษาเป็นระบบย่อยของสังคม ต้องมีบทบาทที่จะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ตลอดเวลาที่นักเรียนเหล่านั้นอยู่ในสถานศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม
- 2) การศึกษานอกหลักสูตรหรือเสริมหลักสูตรเป็นส่วนที่จะเติมเต็มให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางกาย สังคม และอารมณ์ ซึ่งนับได้ว่าการศึกษานอกหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานกิจการนักเรียนและมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามต่อไป
- 3) งานกิจการนักเรียนช่วยเสริมประสบการณ์ สร้างความสนใจ ทำให้เกิดเป็นงานอดิเรก เป็นการทำงานที่ชอบอย่างมีความสุข สามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพจริง ในขณะที่การศึกษานอกหลักสูตรเป็นส่วนนำไปสู่การสร้างอาชีพหลัก
- 4) งานกิจการนักเรียน มีส่วนช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ ส่งเสริมให้นักเรียนมีพลังทั้งด้านความคิด และพลังทางกายควบคู่กันไป
- 5) การที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น ยังมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้สึกรับรู้ถึงความเป็นหมู่คณะ ความเป็นพวกพ้อง และความเป็นเจ้าของร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดความรักใคร่ผูกพันกัน และมีความผูกพันกับสถานศึกษาด้วย

ขณะที่ ภาวดี ธาราศรีสุทธี (2556) กล่าวถึงความสำคัญของงานกิจการนักเรียนต่อตัวนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ดังนี้

- 1) มีความสำคัญต่อตัวนักเรียน กล่าวคือ การทำกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสคลายเครียดจากการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ
- 2) มีความสำคัญต่อผู้สอน เนื่องจากการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้สอนมีสัมพันธภาพอันดีกับผู้เรียน ได้รู้จัก เข้าใจ และสามารถช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น
- 3) มีความสำคัญต่อผู้บริหาร โรงเรียน เพราะการทำกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้ผู้บริหารได้ข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อนำมาศึกษาหรือใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียน ผู้ปกครอง และสถานศึกษามากขึ้น
- 4) มีความสำคัญต่อฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ช่วยให้ผู้แนะแนวได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความถนัดและความสนใจของนักเรียน จากการสังเกตและบันทึกข้อมูลประจำวันในการร่วมทำกิจกรรมนักเรียนรายบุคคล เพื่อนำไปประกอบการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการตัดสินใจวางแผนการเรียน และอาชีพให้เหมาะสมกับตนที่สุด
- 5) มีความสำคัญต่อประเทศชาติ คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างสมาชิกในสังคมที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ ในด้านปัญญา ศิลธรรม จรรยาบรรณ เนื่องจากกิจกรรมช่วยในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นพลังสังคมของชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และช่วยพัฒนานักเรียน ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามความสนใจและความถนัด เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนา

ตนเอง เข้าใจตนเอง รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมได้ เป็นอย่างดี จากการทบทวนวรรณกรรมมีผู้ให้ความหมายของจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน

	จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน
ณัฐชฌานนท์ ชำสาม (2564)	งานกิจการนักเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริม ช่วยเหลือนักเรียนให้มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจหรือมีความถนัด และเพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข
คู่มือกลุ่มบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนสายปัญญารังสิต (โรงเรียนสายปัญญา รังสิต, 2565)	จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน 1) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งเน้นภาวะผู้นำ การกล้าแสดงออกในความรู้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ 2) เพื่อจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน 3) เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนอย่างยั่งยืน 4) เพื่อสร้างระบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชน
กุลสิริณัฐ วงศ์สุจริต (2557)	เป็นการช่วยเหลือนักเรียนไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเรียนหรือความประพฤติ เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ได้อย่างมีความสุข และเพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนด้านความรู้ความสามารถจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เกิดเขาว่าปัญหาและประสบการณ์ในชีวิต เพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

นอกจากนี้ มีการกำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การกำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน

	ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	1) งานด้านปกครองและวินัยนักศึกษา ได้แก่ งานระเบียบวินัย ความประพฤติ และการแต่งกายของนักศึกษา 2) งานด้านบริการและสวัสดิการ ได้แก่ งานบริการแนะแนว งานบริการจัดหางาน งานบริการสุขภาพอนามัย งานบริการสันตนาการและพักผ่อนหย่อนใจ งานบริการด้านความปลอดภัย งานบริการด้านหอพัก และงานทุนการศึกษา 3) งานด้านกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ การจัดสโมสรมนักศึกษา สภานักเรียน และชมรมนักเรียน 4) งานด้านเสริมวิชาการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การสอนเสริมในหลักสูตรพิเศษและโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

	ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน
<p>สำนักบริหารงานการ มัธยมศึกษาตอนปลาย (2562, หน้า 33 – 42)</p>	<p>สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบข่ายงานกิจการนักเรียน ไว้ในมาตรฐานการปฏิบัติงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562) ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน การรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การปรับปรุงระเบียบและแนวปฏิบัติให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ การจัดทำแผนงานเชิงกลยุทธ์ของงานกิจการนักเรียน มีการดำเนินงานตามแผน รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลและนำผลการประเมินไปปรับปรุงการทำงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน การกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน และการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความประพฤติและระเบียบวินัย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมถึงการยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้มีความประพฤติดี 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียน โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน และทำงานร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 4.1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การมีข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน ทั้งด้านความสามารถ สุขภาพ และครอบครัว 4.2) การคัดกรองนักเรียน คือ การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน แล้วจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา เพื่อที่โรงเรียนจะได้หาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง 4.3) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักเรียน คือ การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา 4.4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ วิธีการช่วยเหลือนักเรียน ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยใช้เทคนิคหรือวิธีการที่หลากหลาย

	ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน
	<p>4.5) การส่งต่อนักเรียน คือ การส่งต่อนักเรียนไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว</p> <p>5) การส่งเสริม ประชาธิปไตยในโรงเรียน หมายถึง การจัดทำแผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน หมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนที่ได้ดำเนินการแล้วทั้งในระดับหน่วยงานย่อยภายในโรงเรียนและการประเมินผลในรูปแบบของคณะกรรมการ การวิเคราะห์ผลการประเมินและนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน</p>

4.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับงานกิจการนักเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการ อารมณ์ จิตใจ สุขภาพ และบุคลิกภาพ เพื่อเป็นคนที่มีความรู้ และมีคุณค่าของสังคมและประเทศชาติ จากการพัฒนาคุณธรรม มีการอธิบายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานกิจการนักเรียนไว้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานกิจการนักเรียน

	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานกิจการนักเรียน
กฤษฎะ คำสุวรรณ (2550)	<p>1) กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ โดยร่วมกับหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการปฏิบัติที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้นักเรียนในสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อจะได้มีความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติที่ตรงกัน</p> <p>2) นิเทศและติดตาม ผู้บริหารต้องดูแล ติดตามการจัดทำแผนกิจกรรม หรือโครงการ พร้อมทั้งติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ ว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไรเพื่อให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง</p> <p>3) ส่งเสริมสนับสนุนและประสานระหว่างหน่วยงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และช่วยอำนวยความสะดวกในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน</p>

	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานกิจการนักเรียน
	4) ประเมินผลและรายงาน ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งระหว่างดำเนินกิจกรรมตามแผนหรือโครงการ และเมื่อจบสิ้นแผนหรือโครงการแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการปรับปรุงแก้ไขแผนหรือโครงการครั้งต่อไป
สำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรฐานการปฏิบัติงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562))	<p>1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน</p> <p>1.1) รวบรวมข้อมูล จัดให้มีระบบการรับฟังเสียงนักเรียนและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน โดยมอบหมายหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ</p> <p>1.2) จัดทำแผนงานกิจการนักเรียนบนฐานข้อมูลสารสนเทศ</p> <p>2) การบริหารงานกิจการนักเรียน</p> <p>2.1) กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและพันธกิจด้านงานกิจการนักเรียน</p> <p>2.2) ประสานงานกิจการนักเรียนกับเครือข่ายภายนอกโรงเรียน ได้แก่ เครือข่ายผู้ปกครอง หน่วยงานที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเยาวชน</p> <p>2.3) ส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม</p> <p>3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม</p> <p>3.1) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย</p> <p>3.2) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม</p> <p>3.3) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>3.4) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์</p> <p>3.5) ยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี</p> <p>4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>4.1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานให้ชัดเจน</p> <p>4.2) จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมทักษะชีวิตและคุ้มครองนักเรียน</p> <p>4.3) ประชุมชี้แจงครูเกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน</p> <p>4.4) ติดตามประเมินผล และนำผลการประเมิน ไปปรับปรุงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>5) การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน</p> <p>6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนทั้งในระดับหน่วยงานย่อยภายในโรงเรียน และในรูปแบบคณะกรรมการ</p>

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ด้านงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ มอบหมายหรือแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนทั้งในรูปคณะกรรมการและบุคคล วางแผนงานกิจการนักเรียน กำหนด

โครงการด้านกิจกรรมนักเรียน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านกิจกรรมนักเรียนของครู ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้ง กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนางานกิจกรรมนักเรียนของ สถานศึกษา

5. ความเสี่ยงด้านงานกิจกรรมนักเรียน

จากสถิติการเฝ้าระวังผู้พยายามทำร้ายตนเอง ปีงบประมาณ 2565 ของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข พบว่า กลุ่มวัยรุ่น/ นักศึกษา อายุ 15 – 19 ปี คือกลุ่มที่ลงมือ “ฆ่าตัวตาย” มากที่สุด (คิดเป็น 224 ต่อประชากร 1 แสนคน) รองลงมาคือคนวัยทำงาน ที่มีเพียง 42 ต่อประชากร 1 แสนคนเท่านั้น และสาเหตุอันดับ หนึ่ง คือ “อาการป่วยทางจิตเวช” หรือ “โรคซึมเศร้า”

Age specific suicide attempt rate ปีงบประมาณ 2565			
กลุ่มอายุ	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตาย (คน)	Suicide attempt rate /100,000
เด็กปฐมวัย 0-4 ปี	3,043,199	0	0
กลุ่มวัยเรียน 5-14 ปี	7,600,871	3,178	41.81
กลุ่มวัยรุ่น/นักศึกษา 15-19 ปี	3,990,028	8,953	224.38
กลุ่มวัยทำงาน 20-59 ปี	38,676,989	17,499	45.24
กลุ่มสูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป	11,901,964	1,716	14.42
รวม	65,212,951	31,346	48.06

ที่มา : รายงานการเฝ้าระวังผู้พยายามทำร้ายตนเอง กรณีไม่เสียชีวิต รว 506 S ประชากรกลางปี พ.ศ. 2564 กองยุทธศาสตร์และแผนงาน

แหล่งข้อมูล ไบรอนบัตร์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข

ปัญหาสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน จนนำไปสู่ “การทำร้ายตัวเอง” นอกจากมีสาเหตุมาจาก สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐฐานะ และความสัมพันธ์ในครอบครัวแล้ว ยังมีสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ปัญหาเด็กหาย ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาการถูกบูลลี่ (Bullying) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อสุขภาพจิต

ของเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น ทั้งภาวะวิตกกังวล ภาวะเครียดหลังเผชิญกับเหตุสะเทือนใจ โรคซึมเศร้า รวมถึงภาวะความผูกพันกับผู้อื่นอย่างผิดปกติ เมื่อเติบโตขึ้นก็มีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมและการฆ่าตัวตาย

เหตุการณ์ทางสังคมไทยที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่น่าตกใจและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งในช่วง 1 – 2 ปีมานี้ คือ การก่ออาชญากรรมสะเทือนขวัญในสังคมไทยหลายครั้งมาจากฝีมือเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์กราดยิงกลางห้างสรรพสินค้าชื่อดังใจกลางกรุงเทพมหานคร การยกพวกตีกันระหว่างสถาบันอาชีวศึกษาที่นำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง การล่อลวงละเมิดทางเพศในสถานศึกษาโดยผู้ก่อเหตุเป็นนักเรียนชั้นประถม และล่าสุดคดีฆาตกรรมหญิงกลางคน โดยกลุ่มวัยรุ่นอายุ 13 – 16 ปีที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นคดีที่ก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องจากสังคมไทยให้มีการทบทวนกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน ด้วยความหวังว่าการก่ออาชญากรรมด้วยฝีมือของเด็กและเยาวชนจะลดลง เนื่องจากมีความเกรงกลัวการถูกลงโทษตามกฎหมาย ที่ย่ำที่สุด สังคมก็คาดหวังให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนเข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกล้าและสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้รู้จักผิดชอบชั่วดี (นพรัฐ พรวนสุข, 2567)

จากสภาพที่ล่อแหลมและสุ่มเสี่ยงสำหรับนักเรียน ถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในพื้นที่ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากนักเรียนระดับนี้อยู่ในวัยช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่อ่อนไหวต่อสิ่งชั่วร้ายได้ง่าย จนอาจทำให้ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสถานภาพของตน เช่น หนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เที่ยวผับ ก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ดัดยาเสพติด ชู้สาว เป็นต้น ความรับผิดชอบของสถานศึกษาทางหนึ่งคือการช่วยอบรม สั่งสอน ชัดเกลานิรันดร์ และสร้างจิตสำนึกใฝ่ดีให้แก่ นักเรียน อีกทางหนึ่งคือใช้การบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นเครื่องมือในการลดมูลเหตุแต่ละ โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงแก่นักเรียน ให้ระดับความเสี่ยงลดน้อยลง หรือบรรเทาเบาบางลง ก่อให้เกิดคุณภาพของการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน หรือที่เรียกว่า “งานกิจการนักเรียน” ซึ่งเป็นงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการให้คำปรึกษา ดูแล ช่วยเหลือแก่นักเรียนตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนจนจบการศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

6. การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน ได้เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง ได้แก่

- มีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนไว้อย่างชัดเจน
- วัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ด้านงานกิจการนักเรียน
- วัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนมีความสอดคล้องกับแผนงาน/แผนปฏิบัติการประจำปีด้านงานกิจการนักเรียน
- มีการกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนระดับ โครงการหรือกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน

- การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน สามารถวัดผลได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
 - จัดประชุมชี้แจง หรือสร้างความใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และมาตรการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนให้บุคลากรทุกคนได้รับทราบ
 - เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่ทำงานด้านเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน
 - จัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในทั่วทั้งองค์กร เพื่อให้คณะกรรมการ และบุคลากร ได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน ตลอดจนวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนแต่ละระดับ
- 2) การระบุและการวิเคราะห์ความเสี่ยง ได้แก่
- ใช้เครื่องมือหรือเทคนิคในการระบุความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน เช่น งานวิจัยสถาบัน แบบประเมินตนเองด้านระบบควบคุมภายใน การใช้ SWOT Analysis
 - มีการรวบรวมข้อมูลความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ
 - ข้อมูลความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนมีความเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - การระบุความเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงในงานกิจการนักเรียนครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน
 - การระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนต้องใช้ข้อมูลอย่างรอบคอบและเพียงพอ
 - การระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนครอบคลุมความเสี่ยงทั้ง 4 ด้าน คือ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ความเสี่ยงด้านการเงิน และความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ
- 3) การประเมินความเสี่ยง ได้แก่
- วิเคราะห์โอกาส (Likelihood) หรือความถี่ที่จะเกิดความเสี่ยงจากการดำเนินงานกิจการนักเรียน
 - วิเคราะห์ผลกระทบ (Impact) หรือความสูญเสีย ที่จะเกิดขึ้นทั้งในรูปตัวเงินและคุณค่าขององค์กร จากความเสี่ยงในการดำเนินงานกิจการนักเรียน
 - กำหนดระดับความรุนแรงหรือความสูญเสียของความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนที่โรงเรียนยอมรับได้
- 4) การตอบสนองหรือจัดการความเสี่ยง ได้แก่
- กำหนดทางเลือกหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการความเสี่ยง
 - จัดลำดับความสำคัญความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน โดยนำความเสี่ยงที่มีระดับความรุนแรงสูง ๆ มากำหนดทางเลือกหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการความเสี่ยงนั้นๆ ก่อน
 - เลือกใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ได้แก่ การยอมรับความเสี่ยง (Take) การลดความเสี่ยง (Treat) กระจาย /โอนความเสี่ยง (Transfer) และการหยุด/หลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Terminate)
 - การจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ให้อันตรายของความเสี่ยงเป็นหลัก

- การจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน เน้นตามความเหมาะสมของสถานการณ์
 - การจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน มีการวิเคราะห์ความคุ้มค่า (Cost- benefit Analysis)
 - จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ที่ระบุนโยบายการจัดการความเสี่ยง กรอบเวลา และผู้รับผิดชอบความเสี่ยง ไว้อย่างชัดเจน
 - แผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนมีความเชื่อมโยงกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน
- 5) การสื่อสารแผนบริหารความเสี่ยง ได้แก่
- แผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนรวมอยู่ในแผนบริหารความเสี่ยงงานอื่น ๆ ของโรงเรียน
 - เผยแพร่แผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้รับทราบ
 - จัดประชุมชี้แจงแผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้เข้าใจตรงกัน
 - ใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่แผนบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน
- 6) การติดตามประเมินผลและทบทวนแผนการบริหารความเสี่ยง ได้แก่
- ติดตามตรวจสอบผลการบริหารความเสี่ยงว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
 - ประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของมาตรการหรือวิธีการจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนที่มีการดำเนินการไปแล้ว
 - ติดตามประเมินผลกระบวนการ/ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน
 - ปรับปรุงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนตามความจำเป็นและความเหมาะสม
 - จัดทำรายงานผลการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนเป็นการเฉพาะ
 - นบูรณาการรายงานการบริหารความเสี่ยงร่วมกับรายงานการควบคุมภายใน
 - กำหนดรูปแบบและระยะเวลาการติดตามประเมินผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงไว้อย่างชัดเจน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

“งานกิจการนักเรียน” เป็นงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อพัฒนานุคลิกภาพ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการให้คำปรึกษา ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนจนจบการศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการบริหารความเสี่ยงด้านกิจการนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการ อารมณ์ จิตใจ สุขภาพ และบุคลิกภาพ เพื่อเป็นคนที่มีความรู้ และมีคุณค่าของสังคมและประเทศชาติ ขั้นตอนการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 2) การระบุและการวิเคราะห์ความเสี่ยง 3) การประเมินความเสี่ยง 4) การตอบสนองหรือจัดการความเสี่ยง 5) การสื่อสารแผนบริหารความเสี่ยง และ 6) การติดตามประเมินผลและทบทวนแผนการบริหารความเสี่ยง

ทั้งนี้ ผู้บริหาร โรงเรียนควรมอบหมายหรือแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงด้านงานกิจการนักเรียนทั้งในรูปคณะกรรมการและบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Stakeholder) มีส่วนร่วมวางแผนบริหารความเสี่ยง และติดตามประเมินผลการบริหารความเสี่ยงด้านกิจการนักเรียน เพื่อประโยชน์สำหรับการปรับปรุงพัฒนางานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. (2562). มาตรฐานการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานรัฐ. สืบค้นจาก https://saraban-law.cgd.go.th/CGDWeb/simple_search.jsp#
- กฤษณะ คำสุวรรณ. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบูรณะศึกษา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ สืบค้นจาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Adm/Krisana_K.pdf
- กัลยรัตน์ หล่อมณีพรรัตน์. (2552, ตุลาคม). *หลักการบริหารความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk Management)*. การเสวนาวิชาการและบริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2552
- กุลศิริณัฐ วงศ์สุขจิตร. (2557). *กลยุทธ์การบริหารงานกิจการนักเรียนด้านการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน โรงเรียนประจำยุคใหม่ ตามมาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (Master's thesis) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
- จันจิรา แก้วหาญ. (2557). *การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณัฐชัชฌานนท์ ข้ามสาม. (2564). *แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน เพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมนักเรียนแก่นักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธร สุนทรายุทธ. (2550). *การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด.
- นพรัฐ พรวนสุข. (บ.ก.). (2567, 17 มกราคม). ปัญหาอาชญากรรมเด็ก โจทย์ใหญ่ประเทศไทย แก้ กม.ไม่ใช้ทางออก. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/crime/detail/9670000005002>
- นฤมล สอาดโคม. (2550). *การบริหารความเสี่ยงองค์กร Enterprise Risk Management*. กรุงเทพฯ: ฐานบุ๊คส์.
- เบญจพร วงษ์ทองดี. (ม.ป.ป.). *ปัญหาเยาวชนกับยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี*. สืบค้นจาก <https://benjapornwongthongdi.wordpress.com/rewrite>
- ประเสริฐ อัครประดมพงศ์. (2563). *การบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองของชาติ มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระใบฎีกา วิรัช ไชยบุญ. (2565). *การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*. (Master's thesis). สืบค้นจาก <https://oar.hu.ac.th/index.php/archives/7683>
- ภาวดี ธาราศรีสุทธิ. (2556). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เมธา สุวรรณสาร. (2552, มิถุนายน). *หลักการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ: ความท้าทายและความคุ้มค่าในการบริหารความเสี่ยง*. การประชุมวิชาการสำนักงานตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยรังสิต.

- โรงเรียนสาขปัญญารังสิต. (2565). คู่มือกลุ่มบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนสาขปัญญารังสิต สืบค้นจาก <https://www.spr.ac.th/web/กลุ่มบริหาร/กลุ่มบริหารกิจการนักเรียน/คู่มือ-กิจการนักเรียน/>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับ Update ล่าสุด). สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/lawHeadPDF.jsp?formatFile=pdf&hID=0>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. สืบค้นจาก <https://www.opdc.go.th/>
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). มาตรฐานการปฏิบัติงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ.2562). สืบค้นจาก <https://web60.pwwk.ac.th/ita2563/มาตรฐานการปฏิบัติงาน%20รร.มัธยม%202562.pdf>